

держави, що у свою чергу сприятиме ефективному здійсненню митних процедур в умовах максимального сприяння зовнішній торгівлі, рухові осіб та послуг через митні кордони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України. Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449517?find=1&text=митне+оформлення#w2_2.

2. Про встановлення Митного кодексу Союзу. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 09.10.2013 № 952/2013. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_00913?find=1&text=митний+контроль#w2_1.

3. Брачук А. О. Категорія «митні процедури» в українському законодавстві: поняття та типологія. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 241-250.

Погребняк Б.В.,

аспірант кафедри приватного та публічного права,

Київський національний університет

технологій та дизайну (м. Київ)

УЧАСТЬ АДВОКАТУРИ У МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

Поглиблення кризи у взаєминах держави та адвокатури в сфері надання безоплатної правничої допомоги, довготривале ігнорування позиції Національної асоціації адвокатів України (далі – НААУ) призвело до корінних змін, які характеризуються втратою системою безоплатної правничої допомоги первинних орієнтирів на людину як найвищу цінність [1]. Однією з проблем в системі безоплатної правничої допомоги є

позбавлення державою участі адвокатури у моніторингу якості надання безоплатної правничої допомоги.

Відповідно до ч. 2 ст. 25, ч. 4 ст. 48 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» одним із повноважень органів адвокатського самоврядування у сфері надання безоплатної правової допомоги є утворення комісії з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правничої допомоги [2]. Однак Порядком надання безоплатної первинної правничої допомоги суб'єктами, що створюються або залучаються за договорами органами місцевого самоврядування, затвердженого постановою Кабінетом Міністрів України від 13 жовтня 2023 року № 1088, встановлено, що моніторинг якості надання адвокатами безоплатної правничої допомоги здійснюватимуть органи місцевого самоврядування [3]. Це порушення гарантій незалежності адвокатури від держави та в цілому незалежності професійної діяльності адвокатів, оскільки норми Порядку надання безоплатної первинної правничої допомоги суб'єктами, що створюються або залучаються за договорами органами місцевого самоврядування, суперечать положенням Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

З цього приводу НААУ слушно відмічає, що працівники системи безоплатної правничої допомоги, які іноді мають мінімальний стаж роботи і приблизне уявлення про адвокатську діяльність, водночас наділяються державою повноваженнями щодо оцінки якості надання адвокатами правничої допомоги. Сама проблема полягає в системному втручанні з боку органів безоплатної правничої допомоги до сутнісної діяльності адвоката. Відповідно до ст. 25 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» оцінка якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правничої допомоги здійснюється комісіями, утвореними для цієї мети радами адвокатів регіонів. Правильність цієї норми, її відповідність гарантіям незалежності адвокатської діяльності не викликає сумніву. Тож усі наявні скарги мають направлятись центрами до таких комісій. Але центри

безоплатної правничої допомоги намагаються самостійно розглядати скарги на адвокатів. Більше того – робити з таких скарг висновки для продовження співпраці з адвокатом. Виділяється чотири вади сьогоднішньої процедури моніторингу: 1) здійснюється працівниками центрів, вимоги до кваліфікації яких є мінімальними; 2) передбачає принизливі процедури, а саме: контроль адвоката в судовому засіданні, анкета самооцінки адвоката, інтерв'ювання клієнта; 3) може бути інструментом потенційного зловживання, оскільки самі ж центри наділені правом ініціювати припинення договору з адвокатом; 4) відсутність реальної потреби та неефективність [4].

Згідно зі звітом про роботу системи безоплатної правничої допомоги у 2023 році виявлено лише один випадок недотримання стандартів якості. При цьому у 2023 році було проведено 1618 спостережень щодо 1403 адвокатів, інтерв'ювання 451 клієнтів. У звіті НААУ констатується, що існуючий сьогодні моніторинг оцінки якості роботи адвоката є порушенням професійних прав, суперечить міжнародним положенням та негативно впливає на авторитет адвокатури в суспільстві і світі. Відтак моніторинг в існуючому сьогодні вигляді має бути заборонений. Для вирішення цієї проблеми необхідно: по-перше, скасувати повноваження органів системи безоплатної правничої допомоги з проведення моніторингу якості надання адвокатами безоплатної правничої допомоги; по-друге, нормативно закріпити повноваження комісій з оцінювання повноти, якості і своєчасності надання правничої допомоги відповідно до закону та посилення контролю за виконанням таких повноважень [4].

Отже, попри ініціативне партнерство, створення та апробацію власних (таких, на які не витрачаються кошти Державного бюджету) ресурсів адміністрування та сервісного забезпечення адвокатури, НААУ була штучно позбавлена статусу партнера у реалізації державної політики в сфері надання безоплатної правничої допомоги, а її інституційні потужності повністю ігноруються. Зокрема, за відсутності будь-якої потреби у цьому та одночасно з існуванням робочих механізмів в адвокатурі, державою створено та

профінансовано за кошти платників податків процедури відбору адвокатів, їх навчання, ведення їх реєстру, оцінки якості їх діяльності, ресурси комунікації з ними тощо, що реалізовується державною установою – Координаційним центром з надання правничої допомоги. При цьому якість роботи адвокатів оцінюється штатними працівниками державних органів або органів місцевого самоврядування, які часто не мають уявлення про особливості роботи адвоката. Це призводить до викривлення моделі функціонування інституту адвокатури і порушення прав адвокатів. Крім цього, кінцевим носієм тягаря всіх негативних змін є отримувач допомоги – той, для кого і на кого ця система мала працювати. Значна частина коштів, виділених на безоплатну правничу допомогу, витрачається саме на адміністрування ресурсів і процедур, які адвокатура пропонувала реалізувати на користь отримувачів правничої допомоги без фінансування з Державного бюджету. Конституційна та законодавчо визначена модель гарантування кожного права на професійну правничу допомогу включає в себе особливого виконавця організації її надання – адвокатуру. І саме адвокати, як особливі суб'єкти, що відповідають спеціально визначеним вимогам, та здійснювана ними діяльність з надання правничої допомоги, якість якої гарантується спеціальними процедурами та механізмами, є визначальними елементами означеної моделі забезпечення кожного саме професійною, а не будь-якою, правничою допомогою [1].

Моніторинг поточного стану функціонування системи безоплатної правничої допомоги показує існування істотних і концептуальних проблем з реалізації цієї допомоги в Україні. Існуючий моніторинг якості надання безоплатної правничої допомоги не відповідає законодавству про адвокатуру та адвокатську діяльність, порушує принцип незалежності адвокатури та професійні права адвокатів, а створює корупційні ризики у сфері безоплатної правничої допомоги. У зв'язку з цим необхідно скасувати повноваження органів системи безоплатної правничої допомоги з проведення моніторингу якості надання адвокатами безоплатної правничої допомоги та нормативно

закріпити повноваження комісій з оцінювання повноти, якості і своєчасності надання правничої допомоги відповідно до закону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сім основних проблем системи БПД окреслили у звіті: трансляція презентації. URL: <https://unba.org.ua/news/8933-7-osnovnih-problem-sistemi-bpd-okreslili-u-zviti-translyaciya-prezentacii.html> (дата звернення 02.09.2024).

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 02.09.2024).

3. Порядок надання безоплатної первинної правничої допомоги суб'єктами, що створюються або залучаються за договорами органами місцевого самоврядування: постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2023 року № 1088 «Деякі питання щодо організації надання безоплатної первинної правничої допомоги органами місцевого самоврядування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088-2023-p#Text> (дата звернення 02.09.2024).

4. Моніторинг якості послуг адвокатів: що сьогодні не так. URL: <https://unba.org.ua/news/8936-monitoring-yakosti-poslug-advokativ-sho-s-ogodni-ne-tak.html> (дата звернення 02.09.2024).